

Голові разової спеціалізованої
вченої ради Державного університету
«Житомирська політехніка»
д.держ.упр., д.е.н., проф. Дмитрію ГРИЦИШЕНУ

ВІДГУК

офіційного опонента - доктора наук з державного управління, старшого наукового співробітника, професора кафедри бізнесу, адміністрування та права ЗВО «Університет трансформації майбутнього»

Драган Ірини Василівни на дисертацію

Опанасюка Миколи Олександровича на тему «Фінансові механізми публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 “Публічне управління та адміністрування” за спеціальністю 281 “ Публічне управління та адміністрування”

Докладне вивчення і критичний аналіз тексту поданого на захист дисертаційного дослідження, а також наукових праць аспіранта, опублікованих за його темою, дають підстави для формулювання наступного висновку.

Актуальність обраної теми. Виконана дисертація Опанасюка М.О. на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 “Публічне управління та адміністрування” за обраною тематикою характеризується актуальністю та своєчасністю, маючи теоретичне і практичне значення, що дисертантка переконливо доводить у вступній частині наукового дослідження.

Цифрова трансформація охорони здоров'я в Україні та світі перейшла з рівня технологічного оновлення до рівня комплексної зміни моделей публічного управління, що охоплює фінансові, організаційні, інформаційні та інституційні механізми. В умовах реформування системи охорони здоров'я України, зокрема функціонування Національної служби здоров'я України та переходу до моделі «гроші йдуть за пацієнтом», зростає потреба в удосконаленні фінансових механізмів, які мають забезпечувати результативність, адресність і контрольованість бюджетних видатків. Це робить особливо актуальним дослідження нових підходів до фінансування цифрових рішень у медицині, включно з електронною системою охорони здоров'я, телемедициною та цифровими платформами.

Особливої уваги в світлі висловленого набуває обґрунтування теоретико-методологічних положень і розроблення науково-практичних

рекомендацій щодо формування, функціонування та розвитку фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я.

Аспірант у своєму дослідженні обрав низку найактуальніших питань, пов'язаних з процесом публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я. Дисертація характеризується науковою новизною, достатнім ступенем обґрунтованості та достовірності наукових позицій, положень та висновків, які виносяться на захист.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Про практичну та наукову цінність дисертації свідчить те, що дослідження узгоджується із планом науково-дослідних робіт Державного університету «Житомирська політехніка» за темою: «Інноваційні механізми публічного управління та адміністрування» (державна реєстрація № 0121U111051).

Вищезазначене обумовлює своєчасність дослідження щодо формування, функціонування та розвитку фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Рецензована дисертаційна робота характеризується інтегральним підходом до предмету дослідження. Наукові висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані дисертанткою відзначаються належним ступенем достовірності та обґрунтованості, що вимагається від такого роду досліджень.

На користь ґрунтовного характеру проведеного дослідження слугує обраний дисертантом комплексний підхід до вибору науково-методологічних та науково-правових джерел й емпіричної бази. Зокрема, науково-теоретичне підґрунтя роботи становлять наукові розробки із теорії публічного управління.

Нормативною основою дисертації є офіційні документи та нормативно-правові акти України, Європейського Союзу й міжнародних організацій, що регулюють розвиток систем охорони здоров'я та їх цифрову трансформацію.

Емпіричну базу дослідження становлять стратегії, концепції, плани заходів і програмні документи Кабінету Міністрів України у сфері охорони здоров'я та цифровізації; офіційні дані Міністерства охорони здоров'я України, Національної служби здоров'я України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, а також матеріали електронної системи охорони здоров'я.

Таким чином, емпіричний матеріал дослідження характеризується

належним рівнем репрезентативності, що позитивно вплинуло на обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків, пропозицій та рекомендацій, зроблених автором.

Як і належить ґрунтовній кваліфікаційній науковій праці, дисертаційне дослідження розпочинається зі вступу, містить три розділи, що складаються з восьми підрозділів. До кожного з розділів подано відповідні висновки, наприкінці роботи сформульовано загальні висновки.

Загальний аналіз змісту дисертації свідчить про те, що дослідження має системний, цілісний, самостійний характер та відзначається високим науковим рівнем та актуальністю.

Постановка мети та задач, визначення об'єкта та предмета дослідження мають чіткий та зрозумілий вигляд і повною мірою відповідають загальним вимогам. Мета дисертаційного дослідження авторкою, у цілому, досягнута.

Об'єктом дослідження став процес публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я. Предмет дослідження визначено теоретико-методологічні, науково-методичні та прикладні засади формування, функціонування й розвитку фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я, що цілком відповідає проблематиці дисертаційних досліджень, які виконуються за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці теоретико-методологічних положень і науково-практичних рекомендацій щодо формування, функціонування та розвитку фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих наукових працях. Основні положення та результати дисертації висвітлено у 8 наукових статтях, 3 з яких опубліковано у фахових виданнях України, 1 – у науковому закордонному виданні, 1 – у науковому виданні, що індексується у базі даних Scopus, а також у 3 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Аналіз опублікованих дисертантом наукових статей та тез доповідей на науково-практичних конференціях дозволяє дійти висновку про належну повноту викладу наукових положень, висновків і рекомендацій.

Оцінка змісту дисертації. Структурно дисертація складається із вступу, трьох розділів, що охоплюють вісім підрозділів, висновків до кожного з розділів та загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Структура дисертації повністю відповідає окресленим цілям і задачам дослідження та дозволила здобувачу найбільш повно охопити предмет дослідження, а опоненту – простежити авторський творчий задум, краще зрозуміти логіку та послідовність представленого наукового дослідження. Дисертантом виконано умови, що висувалися до цього виду наукових робіт.

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, розкривається зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначаються мета, задачі, об'єкт, предмет та методи дослідження, характеризується наукова новизна та практичне значення отриманих результатів, подається інформація про апробацію результатів дослідження, публікації та структуру дисертації.

У розділі 1 дисертації «Теоретико-методологічні положення дослідження фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я» здобувачем досліджено процес трансформації парадигм управління у сфері фінансового забезпечення систем охорони здоров'я, здійснено бібліометричний аналіз понятійно-категоріального апарату дослідження фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я та обґрунтовано методологічні положення дослідження фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я.

Вартою підтримки виступає встановлена дисертантом еволюція підходів до фінансового забезпечення охорони здоров'я, що відображає перехід від бюджетно-адміністративних і ресурсно-орієнтованих моделей до стратегічно-закупівельних, цифрово-інтегрованих і результатієорієнтованих підходів, у яких фінансування розглядається вже не лише як механізм покриття витрат, а як інструмент досягнення доступності, якості, фінансового захисту, цифрової стійкості та суспільної цінності медичних послуг (с. 27-36).

Слушними видаються погляди щодо обґрунтування методологічних положень дослідження, відповідно до яких фінансове забезпечення цифрової трансформації системи охорони здоров'я слід розглядати як самостійний об'єкт публічного управління, а предметом виступають суспільні відносини, що виникають у процесі формування, реалізації, координації, моніторингу та оцінювання відповідної державної політики. Автором доведено, що трансформація публічного управління у цій сфері має здійснюватися на засадах законності, системності, підзвітності, відкритості, прозорості, ефективності й адаптивності; її ключовими об'єктами є інституційна система управління, механізми формування

політики, нормативно-правове регулювання, фінансові та цифрові інструменти, а також системи цифрової, інформаційної та кібербезпекової стійкості (с. 63-66).

У розділі 2 «Міжнародний досвід та сучасний стан розвитку фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я» узагальнено світові тенденції цифрової трансформації системи охорони здоров'я як об'єкта публічного управління, досліджено фінансове забезпечення цифрової трансформації систем охорони здоров'я у провідних країнах світу та ідентифіковано фінансові інструменти публічного управління цифровою трансформацією охорони здоров'я в Україні.

Заслуговує на схвалення теза про те, що цифрова трансформація системи охорони здоров'я у світовому масштабі вже вийшла за межі суто технологічної модернізації та перетворилася на комплексний об'єкт публічного управління, у межах якого поєднуються медичний, організаційний, фінансовий, інформаційний і безпековий виміри. Автором доведено, що ефективність цифрових змін дедалі більше визначається не лише темпами технологічного оновлення, а якістю державної політики, спроможністю інституцій координувати ресурси та здатністю системи забезпечувати безпечність, доступність і сталість цифрових сервісів (с. 74-90).

При цьому, зроблено акцент на тому, що фінансове забезпечення цифрової трансформації охорони здоров'я у світі має виразно диференційований характер і формується під впливом інституційних особливостей національних систем, структури джерел фінансування, цифрової зрілості держав та рівня інтеграції приватно-інвестиційних і публічних інструментів (с. 90-106).

Здобувач вдало узагальнив український досвід, що надало підстави йому стверджувати, що вітчизняна модель цифрової трансформації охорони здоров'я вже набула системного характеру та розвивається в межах змішаної багатоканальної фінансової архітектури. Водночас результати цифровізації в Україні залишаються інституційно й територіально нерівномірними. За цих умов подальше вдосконалення фінансових механізмів цифрової трансформації охорони здоров'я має орієнтуватися не лише на нарощування ресурсів, а й на посилення інституційної спроможності, територіальну збалансованість, прозорий моніторинг цифрових компонентів у бюджетному процесі та узгодження фінансування з довгостроковими цілями стійкості й ефективності системи охорони здоров'я (с. 117-121).

У Розділі 3 «Перспективи розвитку фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я»

сформовано стратегічні положення управління цифровою трансформацією систем охорони здоров'я та напрями розвитку фінансових механізмів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я в Україні.

Підтверджено, що на сучасному етапі розвиток системи охорони здоров'я характеризується переходом від створення базових цифрових рішень до необхідності підвищення ефективності механізмів їх фінансового забезпечення. Здобувачем визначено, що фінансові інструменти мають багатоканальний і полісуб'єктний характер, однак їх функціонування ускладнюється фрагментарністю фінансування, нерівномірністю територіального розвитку, недостатньою координацією зовнішніх ресурсів та обмеженою системою оцінювання результативності (с. 147-153).

Також, у межах цього розділу, дисертантом обґрунтовано, що подальше вдосконалення фінансових інструментів публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я має здійснюватися на засадах системності, підзвітності, прозорості та адаптивності. Ключовими напрямками визначено бюджетно-програмне виокремлення цифрових компонентів, розвиток результатноорієнтованого фінансування, інтеграцію змішаних джерел ресурсів, впровадження механізмів територіального вирівнювання, а також посилення інструментів моніторингу, цифрового аудиту та кібербезпеки (підрозділ 3.2).

Зроблені висновки, що існуючі підходи до оцінювання цифрової готовності потребують подальшого вдосконалення, зокрема через розширення індикаторів аналітичної спроможності, інтероперабельності, технологічної адаптивності та довіри до цифрових інструментів.

Дискусійні положення, зауваження та пропозиції за змістом дисертації. Визначаючи актуальність проведеного аспірантом дослідження, наукову новизну, високий теоретичний рівень, а також практичну значимість результатів, слід зазначити, що окремі положення дисертаційної роботи носять дискусійний характер, а деякі висновки потребують додаткової аргументації:

1. У дисертації значну увагу приділено Національній службі здоров'я України. Водночас доцільно уточнити та більш ґрунтовно обґрунтувати, чому НСЗУ розглядається не лише як платник медичних послуг у межах системи фінансування охорони здоров'я, а як повноцінний суб'єкт публічного управління. Бажано також чіткіше окреслити межі адміністративно-управлінських повноважень НСЗУ у системі охорони здоров'я та співвідношення її функцій із функціями Міністерства охорони здоров'я України.

2. Здобувачем обґрунтовано необхідність виокремлення цифрових компонентів у структурі бюджетних програм і видатків на охорону здоров'я. Бажано також окреслити, яким чином виокремлення цифрових компонентів впливає на управлінські рішення на рівні державного та відомчого фінансування, а також на оцінку результативності впровадження цифрових технологій у системі охорони здоров'я.

3. У дисертації йдеться про результатоорієнтоване фінансування цифрової трансформації охорони здоров'я. Водночас доцільно більш детально розкрити, які саме результати пропонується використовувати як базу для такого фінансування. Також бажано конкретизувати систему індикаторів вимірювання цих результатів, механізми їх верифікації та зв'язок між досягнутими показниками і обсягами бюджетного фінансування. Це дозволить чіткіше окреслити практичну реалізованість запропонованої моделі результатоорієнтованого фінансування.

4. Автор у роботі використав бібліометричний аналіз категорій «health financing», «digital health funding» та «eHealth». Яку роль цей метод відіграв у формуванні понятійно-категоріального апарату дослідження?

5. У роботі наголошено на полісуб'єктному характері фінансових механізмів цифрової трансформації охорони здоров'я. Водночас доцільно більш глибоко розкрити дуальну природу цього явища та пояснити, чому участь багатьох суб'єктів одночасно може розглядатися як перевага і як потенційний ризик.

Проте, висловлені зауваження та рекомендації стосуються дискусійних питань і не зменшують науково-теоретичної та практичної цінності роботи в цілому й не відображаються на загальній позитивній оцінці дисертації.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам (повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях; виконання вимог академічної доброчесності). Основні положення дисертації у достатньому обсязі висвітлено у наукових статтях та тезах доповідей на науково-практичних конференціях, що за якісними та кількісними показниками відповідають вимогам, що висуваються до матеріалів, опублікованих за темою дисертаційного дослідження.

Тема дисертаційного дослідження є актуальною. Сформульовані автором висновки достатньою мірою аргументовані, відзначаються науковою новизною та мають як теоретичне значення для розвитку науки державного управління, так і практичну цінність для вдосконалення відповідних управлінських механізмів. Викладені в дисертації рекомендації та конкретні пропозиції щодо розвитку фінансових механізмів публічного

управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я характеризуються належним рівнем теоретичної та практичної обґрунтованості.

Із аналізу тексту дисертації вбачається дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності у повному обсязі, що підтверджується наступним. Дисертаційне дослідження містить посилання на згадані автором у тексті джерела інформації у разі використання ідей, тверджень. Автором дотримано вимоги норм законодавства про авторське право та надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

У рецензованій роботі не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного автором дисертаційного дослідження.

Підсумовуючи вищенаведене, дисертація, представлена аспірантом, є самостійним завершеним науковим дослідженням, в якому отримані нові науково обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення наукового завдання, що має істотне значення для розвитку науки державного управління.

Загальний висновок:

Дисертація на тему «Фінансові механізми публічного управління цифровою трансформацією системи охорони здоров'я» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктор філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44, а її автор – Опанасюк Микола Олександрович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент

доктор наук з державного управління,
старший науковий співробітник, професор кафедри бізнесу,
адміністрування та права ЗВО «Університет
трансформації майбутнього»

Ірина ДРАГАН

Підпис Драган Ірини

Ю.І. Шемановська